

Titel: Notesbog 12

Citation: "Notesbog 12", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not12-txr-shoot-idbd8f23bc-0e37-4121-a281-4a300ae1b1ef.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

- 1. Manuskriptbeskrivelse 503
- 2. Datering 503
- 3. Indhold 504

1. Manuskriptbeskrivelse

Notesbog 12 er en indbundet bog i kvartformat. Bogen er af SK mærket »Æsthetica.« Den består af 36 blade eller 72 sider. Manuskriptet findes i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

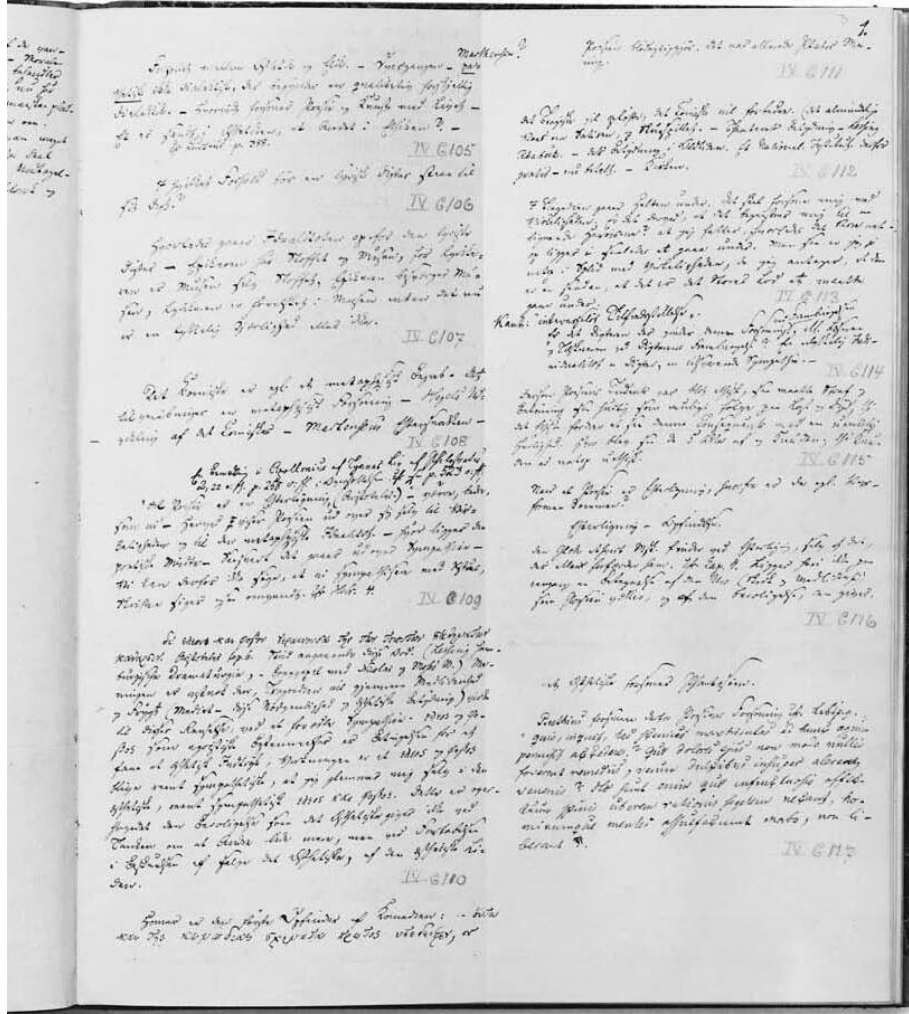
Not12 1 Manuskriptet består af et halvbind i lysebrunt skind og overtrækspapir i grønt bakkemarmor. Bindet er på forsiden øverst til venstre påklæbet en stor lyserød etiket, foroven med påskriften »Æsthetica« og i nederste højre hjørne med dateringen »d. 20 November. 1842.«

36 blade i 4°.*

De første blade er pagineret 1-3 og 5. Bl. [1] og [2] samt s. [4] og [6]-[68] er ikke pagineret. Pagineringen begynder på bl. [3r].

Papir: svært, ribbet; vandmærke: venusmusling og Holland og C & I Honig. Mål: 218 x 265 mm.* Hæftesnor af naturfarvet sejl garn.

Bladene er foldet på langs; inderspalten rummer tekst, yderspalten fyldige tilføjelser (se illustration 13)

13. Notesbog 12, s. 1 med fyldige marginalnoter

). Også bl. [1r] og [2v] er beskrevet. På s. 5 findes et skema for »Ideen til mine Forelæsninger« (jf. illustration 14). Bl. [1v] og [2r] samt s. [4] og [6]-[68] er ubeskrevet.

Håndskriften er sirlig og let læselig.

Få korrektioner.

(B-fort. 450; KA, C pk. 5 læg 10; Pap. IV C 102-127)

1

2. Datering

Det fremgår af etiketten på bindets forside, at notesbog 12 er taget i brug den 20. nov. 1842. Bogen rummer ingen dateringer i øvrigt; men optegnelsernes begrænsede antal og indre sammenhæng taget i betragtning er det overvejende sandsynligt, at den er afsluttet allerede i dec. 1842.

3. Indhold

Notesbog 12, »Æsthetica«, rummer 18 optegnelser, af hvilke de fleste forholder sig til Aristoteles' *Poetik*, som SK har læst dels i original, dels i en tysk oversættelse med kommentarer ved M.C. Curtius, *Aristoteles Dichtkunst, ins Deutsche übersetzt, mit Anmerkungen, und besondern Abhandlungen, versehen*, Hannover 1753, ktl. 1094.

I Not12:2 anfører SK en række titler, han har fundet hos Curtius i dennes »Abhandlung von dem Wesen und dem wahren Begriffe der Dichtkunst« og »Abhandlung von der Absicht des Trauerspiels«; i den første af disse afhandlinger berøres forskellige definitioner på digtning, bl.a. af Casaubon og Bacon. De følgende blanke sider i notesbogen tyder på, at SK har villet afsætte plads til egne uddybende bemærkninger. Poesiens afgrænsning er også emnet for flere af de øvrige optegnelser. I Not12:3 berøres alment »Grændsestridigheder i Videnskaberne« og i Not12:4 forholdet mellem æstetik og etik. Hvad det sidste angår, fremhæver han overgangen mellem de to kategorier som patetisk, ikke dialektisk.* Når det gælder forsoningen af kunsten med eksistensen, henviser der til Platons opfattelse, at »Poesien blødgiggør«, Not12:4.b, og til Kants bestemmelse af det æstetiske som »interesseløs Tilfredsstillelse«, Not12:6.b. Som det nemlig hedder i Not12:4: først med etikken »begynder en kvalitativ forskjellig Dialektik«. Imidlertid gør SK den indrømmelse, at poesien i sig selv har en etisk dimension, hvilket anskueliggøres ved Aristoteles' definition af digtning som efterligning: »Herved viser Poesien ud over sig selv til Virkeligheden og til den metaphysiske Idealitet«, jf. Not12:8.

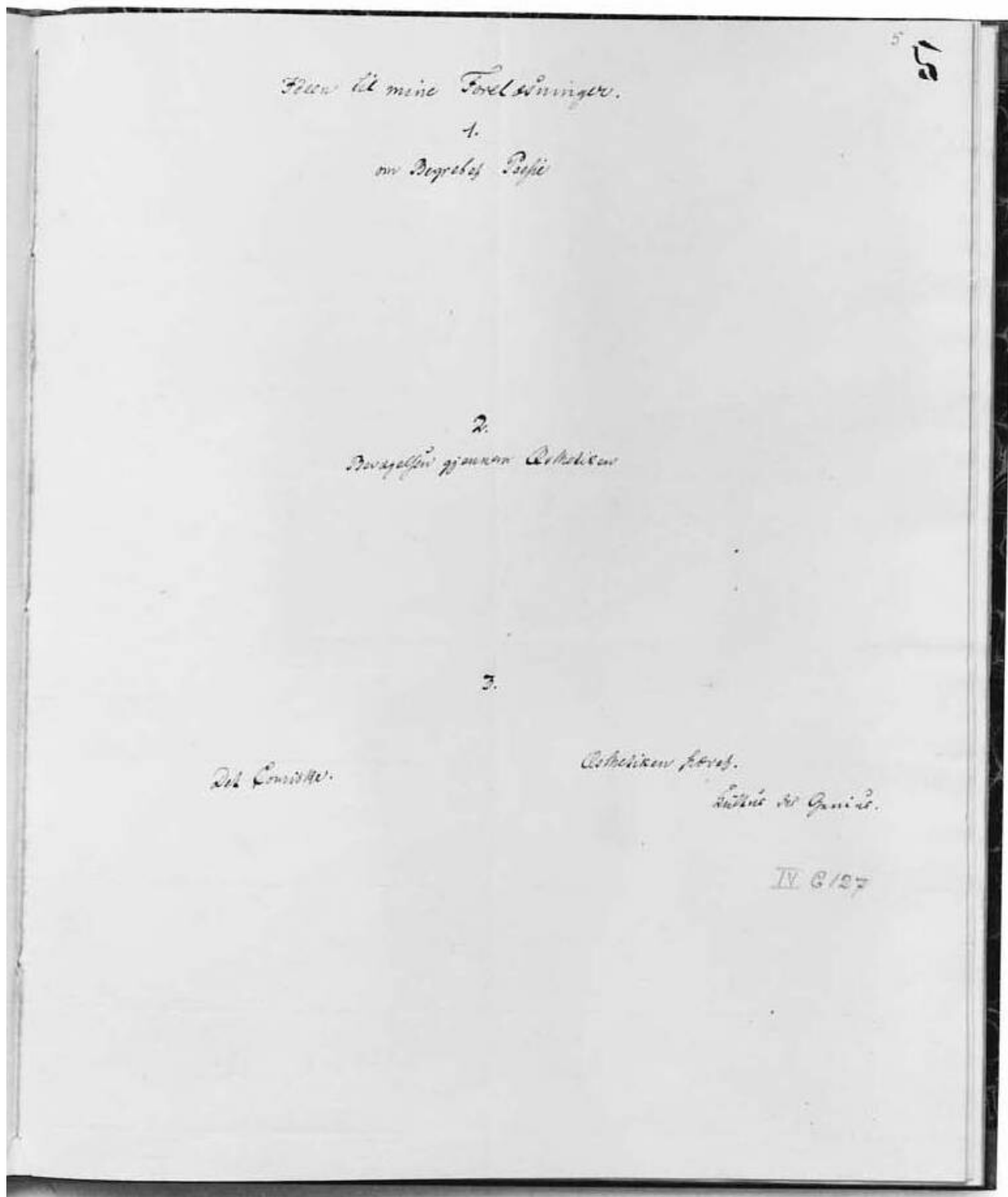
Om identifikationen med den tragiske helt tales der i Not12:6.a, hvor det modsat påpeges, at denne identifikation ikke skaber forsoning, men splid med virkeligheden. Dette synspunkt kan ses i sammenhæng med SKs udlægning i Not12:9 af de bekendte, omstridte ord i Aristoteles' tragediedefinition, hvor det hedder, at tragedien »gennem medlidenhed og frygt fuldbyrder renselsen af (evt. for) sådanne følelser« (δὲ ἐλέου καὶ φόβου περιίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν, *Poetikken* 1449b 27f.).* SK forholder sig noget tvetydigt til Lessings tolkning fra *Hamburgische Dramaturgie*, hvorefter renselsen beror på, at lidenskaberne faktisk forvandles til dyder.* Ganske vist mener han, at disse to elementaraffekter »forædle Sympathien«; men som egoistiske bestemmelser resulterer de i »Fortabelsen i Beskuelsen af selve det Æsthetiske«.*

Til grund for disse overvejelser ligger SKs tidligere læsning af Hegels *Vorlesungen über die Aesthetik*, som han exciperer fra i notesbog 10, og hvor det bl.a. hedder om medlidenhedens moralske natur: »Das wahrhaftige Mitleiden ist im Gegentheil die Sympathie mit der zugleich sittlichen Berechtigung des Leidenden«, jf. Not10:1. Det springende punkt er det subjektive moment eller rettere fraværet af samme i det antikke drama sammenholdt med det moderne.* Forholdet mellem det antikke og det moderne tragiske behandles siden grundigere i afhandlingen »Det antikke Tragiskes Reflex i det moderne Tragiske« i *Enten - Eller*, 1. del.* Her indføres begrebet »Arveskyld« (Antigones delagtighed i slægtens skyld), ligesom det i øvrigt bliver klart, at den tragiske skyld (ἄμαρτία) er tvetydig som »en Mellemtung mellem Handeln og Liden«,* fordi det er uklart, om helten (ved egen, frivillig handling) er skyld i sin skæbne, eller om skæbnen

(objektivt) er skyld i hans lidelse. I Not12:16 er SK bevidst om skyldbegrebet og betydningen af Aristoteles' udvikling om frivillighed og ufrivillighed i *Den Nikomachæiske Etik*, 3. bog, kap. 1.* Hos Aristoteles er man ansvarlig, i og med at handlingen er frivillig. Når det gælder den tragiske helt, jf. *Poetikken*, kap. 14, lægges derimod hovedvægten på det manglende forsæt og uvidenheden, eftersom handlingen i så fald har »meest tragisk Værdie«.

Fordybelsen i *Poetikken* giver sig udslag i en række refleksioner over sondringen mellem det tragiske og det komiske.* I Not12:4.c noterer SK: »Det Tragiske vil opløfte, det Comiske vil forbedre«, og i Not12:12.a spørges og svares: »Hvorfor behøver Tragedien mere Historien end Comedien? Fordi Tragedien er mindre sandsynlig. Comedien retfærdiggjør sig selv metaphysisk.« Hvad der menes med »Historien«, er uklart; men tanken må nok være, at tragedien henter sit stof i det mytiske for at kunne »vise det Overordentlige«. SK stemmer overens med Hegel, når han anser det komiske for det æstetiskes sidste stadium og derfor nærmere det metafysiske, hvilket bliver klart i Not12:7: »Det Comiske er egl. et metaphysisk Begreb. Det tilveiebringer en metaphysisk Forsoning.« En lignende overvejelse følger i Not12:12: »At Komedien nærmer sig til det Metaphysiske, seer man ogsaa deraf, at den i en anden Forstand har det Almindelige til sin Gjenstand end Tragedien. Komedien udviklede sig af det ret Personlige.«

Det afsluttende skema for »Ideen til mine Forelæsninger«, Not12:18 (se illustration 14

14. Notesbog 12, s. 5. Skema for »Ideen til mine Forelæsninger«

), synes også at vise det komiske som det æstetiskes kulmination ved overgangen til det metafysiske. Som første punkt noteres overskriften »om Begrebet Poesie«, derefter »Bevægelsen gennem Æstetikken« og endelig »Det Comiske« samt »Æstetikken hævet«, hvortil bemærkes: »Cultus des Genius«. Hvad der nærmere skal forstås herved, er uvist, ligesom det i det hele taget ikke står klart, hvad SK havde tænkt sig med sine planlagte æstetiske forelæsninger, der synes at udgøre summen af hans æstetiske studier, som de afspejles i notesbogen.